

הלכות מעשיות

שיעורו של מורנו הגאון הרב מצליח-חי מאזוז שליט"א

העלון מוקדש לע"נ גאון עוזנו עטרת תפארת הפוסקים מרן רבנו **עובדיה יוסף בן גורג'יה זצוק"ל**
ולע"נ הילד הטהור שלא טעם טעם חטא ישראל מאיר עשור ז"ל

הלכות תקיעת שופר

נושאי השיעור:

מהי "תרועה" המזכרת בתורה. תקיעה בשופר ביום הכיפורים של שנת היובל. תשע תקיעות מן התורה. מחלוקת הפוסקים בכוונת רבי אבהו שתיקן לתקוע שלושים קולות, ודעת מרן. שברים ותרועה בתשר"ת בנשימה אחת או בשתי נשימות. מי שלא הגיע בלחש למקום התקיעות. עשרה קולות נוספים להשלים למאה קולות. לא לדבר עד סוף מאה קולות. תרועה גדולה אחרי התפלה. הקשר בין סיסרא לענין "נעלבים ואינם עולבים".

מצות תקיעה בשופר בראש השנה

א¹. המצוה המרכזית ביום ראש השנה זו תקיעת שופר, וכמו שהפסוק אומר "יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כ"ט א'), ולא שתרועה היא אחת המצוות ביום הזה, אלא היום כולו נקרא על שם הדבר הזה. ודוגמא לזה, בהדלקת נרות שבת מברכים "להדליק נר של שבת", ואילו בהדלקת נר חנוכה מברכים "להדליק נר חנוכה". מה ההבדל ביניהם? לפי הפשט כיון שבשבת יש הרבה מצוות ואחת מהם זו מצות הדלקת הנר, לכן לא אומרים "נר שבת" אלא נר של שבת. ואילו בחנוכה שכל ענין הימים האלה הוא הדלקת נר חנוכה, לכן זה נקרא "נר חנוכה". ואותו הדבר כאן "יום תרועה יהיה לכם". אמנם אין הכוונה שצריך לעמוד ולהריע במשך כל היום, אבל זה הדבר המרכזי ביום הזה. ואמנם עושים עוד דברים מעניינים ביום הזה, כמו הסימנים שאוכלים תפוח בדבש וראש כבש ותמרים וסילקא וכרתי וכו', אבל כל

זה רק מנהגים בעלמא לסימן טוב, שחלקם נזכרו בגמרא במסכת כריתות (ו' ע"א) ומסכת הוריות (י"ב ע"א), וחלקם נתחדשו בדורות הבאים (כמו תפוח בדבש וראש כבש), ואין בהם מצוה ולא סרך מצוה. אבל מצות תקיעת השופר זהו העיקר של יום ראש השנה.

איפה כתוב בתורה תשר"ת תש"ת ותר"ת?

ב. מי שמחפש בתורה איפה כתוב תשר"ת תש"ת תר"ת, ואיפה כתוב לתקוע מאה תקיעות, לא ימצא היכן זה כתוב. בתורה מוזכרת פעמיים מצות תקיעת שופר, פעם אחת בפרשת אמור "וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל לאמר בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש" (ויקרא כ"ג כ"ג-כ"ד), ופעם שניה בפרשת פינחס "ובחודש השביעי באחד לחודש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כ"ט א'). זה מה שכתוב בתורה. איך הגענו לתקיעה שברים ותרועה תשר"ת תש"ת ותר"ת? אבל התורה

¹ מתוך ספר "תורת חיים" חלק ב', שעתידי לראות אור בעז"ה.

הקדושה מכילה הרבה במלים קצרות מאד. וכאן לומדים את זה בשלבים, ונבאר את הדברים.

תקיעת השופר ביום הכיפורים של היובל

ג. לגבי תקיעת השופר ביובל, כתוב בתורה "וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה. והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש ביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם" (ויקרא כ"ה ח' ט'). פירוש, ביום הכפורים של שנת היובל צריך לתקוע בשופר, ובאותו הזמן כל מי שיש לו עבד עברי או אמה עבריה חוזרים לבעליהם, וכל מי שיש לו שדה או בית שקנה אותם (חוץ מבתי ערי חומה, ויש כמה פרטים בזה) חוזרים לבעליהם². למדנו מהפסוק הזה כמה דברים: א. כתוב "והעברתם שופר", וכי הכוונה להעביר שופר ממקום למקום?! אלא הכוונה שצריך לעשות קול ארוך בשופר, וזה נקרא להעביר את השופר, כי זו תקיעה עוברת ופשוטה בלי סלסולים. ב. כתוב "והעברתם שופר תרועה", וא"כ צריך שיהיה גם קול של תרועה. אבל ממה שלא כתוב והרעותם בשופר, משמע שקול ההעברה שזה התקיעה הפשוטה צריך להיות לפני קול התרועה. ג. הפסוק מסיים "תעבירו שופר בכל ארצכם", כלומר צריך לתקוע בשופר ביובל לא רק בבית המקדש אלא בכל עיר ועיר בארץ (ובחז"ל אין מצות יובל ופטורים מזה). ולכאורה כבר אמר בהתחלה "והעברתם שופר תרועה", אלא בא ללמד שתעשו שוב תקיעה עוברת ופשוטה אחרי התרועה. ואם

² רבותינו אומרים שכבר לפני ראש השנה העבדים העבריים לא עושים עבודה, אבל עדיין לא יוצאים לחירות, אלא רק בתקיעת השופר ביום הכפורים. ותוקעים בשופר במוצאי יום הכפורים, וזה לא מצוה דאורייתא או דרבנן, ומה הטעם לזה? זכר לתקיעה שתקעו בשנת היובל בזמן בית המקדש. כאשר יבוא המשיח ויגיד שצריכים לתקוע ביום הכפורים של היובל, העם יגידו לו שלא נהגנו בדבר הזה מעולם, כי היינו בגלות ושכחנו מזה, ולכן בכל שנה תוקעים במוצאי כיפור עושים זכר שלא נשכח לעתיד את המצוה הזאת.

תאמר שהתורה באה ללמד כאן רק שצריך לתקוע ביובל בכל הארץ, אם כן היתה יכולה לקצר ולומר בהתחלה "והעברתם שופר תרועה בכל ארצכם בחודש השביעי", והכל היה מובן היטב. אלא התורה באה ללמד הלכה נוספת, שאחרי התרועה צריך לעשות עוד תקיעה ארוכה ופשוטה. מכאן למדנו שביובל תוקעים בצורה כזאת: תקיעה, תרועה, תקיעה.

תשע תקיעות בראש השנה מן התורה

ד. והנה לגבי יום ראש השנה ראינו שכתוב בתורה רק פעמיים "תרועה", ולא הזכרה תקיעה בכלל, ולפי זה צריך לעשות רק שתי תרועות בלבד. אבל הגמרא במסכת ראש השנה (דף ל"ד ע"א) אומרת שיש גזירה שוה, כאן בראש השנה כתוב בחודש השביעי ושם ביובל כתוב בחודש השביעי, לומר שכל התרועות שכתוב במקום אחד צריך להעביר למקום השני וכן להיפך, דהיינו שבראש השנה עושים שלוש תרועות – שתיים הכתובות ועוד אחת שכתובה ביובל. וגם ביובל עושים שלוש תרועות – אחת הכתובה ועוד שתיים שכתובות בראש השנה. נמצא שבראש השנה עושים שלוש תרועות. וגם למדנו מהיובל שלפני ואחרי כל תרועה צריך להיות תקיעה. ואם כן צריך שלוש תרועות שלכל אחת שתי תקיעות, סך הכל תשע תקיעות בשופר, שהם שלוש תרועות ושש תקיעות. נמצא שמדין תורה צריך לשמוע ביום ראש השנה תשע תקיעות בשופר.

תקנת רבי אבהו לתקוע שלושים קולות

ה. הגמרא במסכת ראש השנה (דף ל"ד ע"א) אומרת: אתקין רבי אבהו בקיסרי, תקיעה שלושה שברים תרועה תקיעה. מה נפשך, אי ילולי יליל לעביד תר"ת, אי גנוחי גנח לעביד תש"ת. מספקא ליה אי גנוחי גנח או ילולי יליל וכו'. פירוש, רבי אבהו כאשר היה בקיסרי תיקן לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת. למה? כי הוא ראה שיש כל מיני מנהגים בזה, יש כאלה שתוקעים רק שברים, כי הם מבינים "תרועה" של התורה מלשון שבר, וכמו החולה שהוא מריע וגונח מכאבים,

צריך לתקוע שלושים תקיעות בלבד, ובזה יוצאים ידי חובה לפי כל הדעות.

איך רבי אבהו הסתפק בתרועה של התורה?

ו. אמרנו שרבי אבהו היה לו ספק בדבר אם זה תשר"ת או תש"ת או תר"ת, ולכאורה איך אפשר שרבי אבהו הסתפק בתרועה של התורה? וכי מה עשה בעצמו בכל השנים?! הרי זה לא דבר שקורה פעם לשנים רבות. למשל כתוב בגמרא במסכת פסחים (דף ס"ו ע"א) שאחרי שעלה הלל הזקן מבבל לארץ ישראל חל ערב פסח בשבת, והסתפקו אם מותר לשחוט קרבן פסח בשבת או לא. והלל אמר לבני בתירא שמותר, והביא הוכחות לזה. איך לא ידעו את ההלכה מכל השנים? כי הדבר הזה שערב פסח חל בשבת יכול להיות אחת להרבה שנים, ובפרט כאשר מקדשים על פי הראייה. ולפיכך מובן הספק שהתעורר להם בזה. אבל בתקיעת שופר תמוה שיהיה לרבי אבהו ספק בזה. ואם אינו זוכר יכול לשאול את רבו או את אביו או את בני בית הכנסת, ואיך הסתפק בזה? מרן בבית יוסף (בתחלת סימן תק"צ) מביא תשובת רב האי גאון, וכותב כך: נשאל רבנו האי, וכי עד שבא רבי אבהו ותיקן שיהיו תוקעים תשר"ת תש"ת תר"ת, לא היו יוצאים ישראל ידי תקיעת שופר? והשיב כך, היה הדבר מימים קדמונים מנהג כל ישראל, שחלק עושים תשר"ת, חלק עושים תש"ת, וחלק עושים תר"ת, וכולם יוצאים ידי חובה וכל הקולות כשרים בשופר, והעיקר שיהיה "תרועה" שהתורה אמרה, לכל אחד איך שירצה לשבור את הקול בשופר, שלא תהיה תקיעה עוברת ופשוטה. אלא שרבי אבהו ראה שכל אחד רואה את השני ומעיר לו שאצלם נוהגים אחרת ונעשית מחלוקת מזה. כך כותב רב האי גאון. והנה אפילו היום יש כאלה שמעירים למי שעושה תרועה טו-טו-טו שצריך לעשות לו-לו-לו, וכן להיפך. אפילו שזה דבר קטן וגם לא נכון בכלל, כי אין הפרש ביניהם והכל שוה לחלוטין. [שו"ת בית נאמן ח"א (חאו"ח סי' לו). ובשו"ת מקור נאמן ח"ב (סי' תקי"ט) ובשיעורו השבועי הנדפס בעלון בית נאמן (גליון 31 אות ל). ואמנם בתחלה כ' מרן רה"י שליט"א

אח-אח-אח. ויש כאלה שתוקעים רק תרועה שזה תכוף יותר (שאנחנו עושים היום), כי כך הם מבינים "תרועה" של התורה, כמו אדם שמייילל על צרה ב"מ, או-או-או. נמצא שיש לנו ספק בזה, אם התרועה היא השברים כמו אדם שגונח, או שהתרועה היא מה שאנחנו עושים כמו אדם שמייילל³. לכן בא רבי אבהו ואמר שלא יתכן שכל אחד עושה משהו אחר, אלא ניקח את כל המנהגים ונאחד אותם, גם המנהג שעושים תקיעה שברים תקיעה, וגם המנהג שעושים תקיעה תרועה תקיעה. וזה תש"ת ותר"ת. אבל היה מנהג שלישי שעושים את שניהם, בתחילה גונח ואחר כך מייילל, ולדעתם זה התרועה של התורה. ואם כן צריך להוסיף גם את המנהג הזה. לכך רבי אבהו תיקן לעשות גם תשר"ת - תקיעה שברים-תרועה תקיעה. וכך איחד בין כל המנהגים בזה. הגמרא אומרת שלפי זה צריך להוסיף עוד שיטה של תרועה ואחר כך שברים "תרש"ת". ועונה, שדרך חולה שמתחילה גונח ואחר כך מייילל, ולא שמתחילה מייילל ואח"כ גונח, כי מתחילה הנשימות קצרות ואחר כך הן ארוכות ולא להיפך. ומכאן יצאו כל התקיעות האלה. אבל כיון שהתורה אמרה לתקוע שלוש פעמים תרועה, אם כן צריך לעשות שלוש פעמים תשר"ת, ושלוש פעמים תש"ת, ושלוש פעמים תר"ת. ובסך הכל יצאו לנו שלושים קולות. אלו הקולות של החובה. לכן אשה או אדם חולה או זקן שלא יכול לבוא לבית הכנסת, ובאים לתקוע להם בשופר בבית,

³ הרב כ"פ החיים (בסימן תק"ז אות ה') כותב: ואמר במדרש, שבראש השנה נעקד יצחק על גבי המזבח, ואותו היום שמעה שרה אמנו ותצעק ותייבב ותיילל, ועל כן אמר הכתוב "יום תרועה יהיה לכם", ומתרגם יום יבבה, כדי שיזכור לנו הקב"ה יללת שרה אמנו ויכפר לנו. ע"כ. ולכן לפני שתוקעים בשופר אומרים את הפיוט "עת שערי רצון", שהוא ענין עקידת יצחק. וממשיך: ובעל המנהגות כתב, כי האדם צריך שייילל לפני בוראו על עוונותיו, לכך ציטתה התורה לתקוע כעין יללה וגינחה. ומרן ראש הישיבה שליט"א אומר בשם היעב"ץ, שאדם מייילל על השנה שעברה ואיבד ובזבז אותה במקום להשקיע הרבה בתורה ומצוות ומעשים טובים. וזה מה שעושים "תרועה".

שנדפסה בסוף ספר "תורת חיים" ח"א, בשו"ת בירורי הלכה סי' טז).

תקיעות דמיושב ותקיעות דמעומד

ח. פעם היו תוקעים שלושים קולות בלבד, כי הגוים הרשעים אמרו שהיהודים מורדים במלכות, והם תוקעים בשופר כדי להכריז מלחמה, שהרי כך הסימן לאסוף את כולם למלחמה (כמו שהיה אצל גדעון ועוד), וכמו שכתוב בפסוק "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו" (עמוס ג' ו')⁴. לכן הגוים באו עליהם והרגו בהם, וגזרו שלא יתקעו בשופר. באו חכמים ותיקנו שלא יתקעו בשופר, אלא רק בתפלת המוסף. ושני פירושים בזה: א. אחרי תפלת המוסף זה מאוחר בבוקר, והרי למלחמה יוצאים בבוקר, וממילא לא יחדו על זה. ב. כאשר תוקעים בתפלת המוסף, הגוים רואים שהם התפללו וקראו בתורה ואחרי זה תוקעים בשופר, ומבינים שזה "טקס דתי" חלק מהתפלה, וממילא לא עושים ליהודים כלום. ונראה מדברי רש"י שאחרי שחז"ל תיקנו את זה, היו תוקעים רק בתפלת המוסף בלבד. ועוד לאחר מכן, כתוב בגמרא במסכת ראש השנה (דף ט"ז ע"א): אמר רבי יצחק, למה תוקעים מיושב וחוזרים ותוקעים מעומד, כדי לערבב את השטן. פירוש, לבלבל את השטן, כי כאשר הוא שומע קול שופר חושש אולי זה היום הגדול שכתוב עליו "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול" (ישעיה כ"ז י"ג), ואומרים עליו בתפלה "תקע בשופר גדול לחרותנו", ואם כן הקב"ה יהרוג את השטן ביום הזה. ולכן תוקעים פעמיים. ולפי זה יוצא שבהתחלה מברכים ותוקעים שלושים קולות שנקראים "תקיעות מיושב", כיון שמותר

באסף המזכיר (ערך שופר א') שנכון שקול השופר יהיה טו–טו, אולם הדר ביה מו"ר מזה]. על אחת כמה וכמה במקרה הזה, שהוא הבדל משמעותי וגדול בין התקיעות ממקום למקום, וכל אחד מזלזל בחבירו, "מימך מי מערה ואפרך אפר מקלה" (ברכות כ"ח ע"א). לכן כיון שבעיני עמי הארץ זה נראה שינוי דין ומחלוקת, רבי אבהו איחד את כולם, שכולם יתקעו כל המנהגים, והכל יבוא על מקומו בשלום. ולפי זה מה שאמרו בגמרא "מספקא ליה", לא הכוונה שהסתפק ממש, אלא שהדבר היה נראה בעיניו כמו ספק, אבל באמת אין לו ספק בזה כלל. זו דעת רב האי גאון. והריטב"א בתשובה (סימן כ"ט) כותב שהם דברים נכונים. אבל הרמב"ם והסמ"ג (עשין מ"ב, דף קי"ח ע"ד) לא סוברים כך, כי הרמב"ם (פ"ג ה"ב וה"ג) כותב במפורש "לפי אורך הגלות והשנים נסתפק לנו", כלומר בגלל שהיינו הרבה שנים בגלות לכן המסורת לא היתה ברורה, וכל אחד עושה משהו אחר, ומזה נוצר הספק בדבר הזה.

דעת מרן השלחן ערוך

ז. מה דעת מרן? יש ראיות בזה לכאן ולכאן. מרן כותב בשלחן ערוך (סי' תק"ץ ס"ב): "תרועה זו האמורה בתורה נסתפק לנו, אם היא היללה שאנו קוראים תרועה, או אם היא מה שאנו קוראים שברים, או אם הם שניהם יחד". ויש שרצו לומר שמהלשון נסתפק משמע שלדעת מרן זה ספק כמו הרמב"ם. אבל יש אומרים שזה לא נכון, כי מרן לא כתב לשון הרמב"ם "בגלל אורך הגלות והשנים", אלא שכתב מה שכתוב בגמרא "מספקא ליה", ומה שרב האי גאון מסביר בגמרא נסביר גם בדברי מרן. ולא שייך לומר שמרן קיצר את לשונו כאן. ואם כן אין הוכחה שהוא סובר כדעת הרמב"ם. ואדרבה יש ראיות מכמה מקומות שלדעת מרן בכל קול יצא ידי חובה, ומה שתוקעים שלושתם הוא כדי שלא תהיה מחלוקת, וזה כשיטת רב האי גאון. מרן ראש הישיבה הביא כמה ראיות להוכיח את זה (בשו"ת בית נאמן ח"א), ויש עוד ראיות לזה (עי' מ"ש בזה מוה"ר בתשובה

⁴ מה פירוש הפסוק? והרי היום תוקעים בבית הכנסת ואף אחד לא חרד מזה. ויש כאלה חוגגים בר מצוה ועושים תקיעות בשופרות, ואף אחד לא חרד מזה.... אלא הכוונה שאם ישמע קול שופר של הכרזת מלחמה והעם לא יחרדו מזה?! זה פשט הפסוק.

לשבת בהם (לא חובה⁵), ולאחר מכן תוקעים גם בתפלת המוסף, כי כך חז"ל תיקנו בזה.

מה הפירוש "לערב את השטן"?

ט. מה שאמרנו שתוקעים תקיעות דמיושב לבלבל את השטן, לכאורה זה מוזר קצת, היתכן שהשטן לא שמע את השופר בשנה שעברה ובכל חודש אלול?! אלא המפרשים מסבירים שזה תלוי בנו ולא בשטן, כי כאשר האדם תוקע בשופר הוא חוזר בתשובה, וממילא עוונותיו נמחלים לו. ויותר מכך, הגמרא בסוף מסכת יומא (דף פ"ו ע"ב) אומרת שאדם שחזר בתשובה מיראה ופחד, הרי העבירות שעשה במזיד נהפכות לשגגות, אבל אדם שחזר בתשובה באהבת הבורא יתברך, הרי העבירות שעשה במזיד נהפכות לו לזכויות. ולכן השטן שרואה תוקעים מיושב בלבד, אומר שהם מפחדים מיום הדין ולכן הם תוקעים, וממילא הם הופכים לעבירות בשוגג והוא יכול לקטרג עליהם, אבל כאשר הוא רואה שתוקעים שוב, מבין שזה כבר מאהבת ה' יתברך, ואם כן העבירות נהפכות לזכויות, ולכן הוא מפחד מזה, כי מצד אחד כדאי לו לקטרג על ישראל ביום הזה, ומצד שני אם חוזרים מאהבה העבירות נהפכים לזכויות, וא"כ כל עבירה שהוא יקטרג עליה תתוסף למצוות. וזו הכוונה לערב את השטן. כתוב בגמרא במסכת ברכות (דף ל"ד ע"ב) "במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד". ואחד ההסברים בזה, כי הצדיק שעושה מצוות זה לא תמיד מכל הלב, כי לפעמים נכנסים כל מיני מחשבות ולא הכל לשם שמים, ואילו בעל תשובה שעשה עבירות עם כל ההתלהבות, כאשר חזר בתשובה מכל הלב הכל נהפך למצוות מכל הלב, ונמצא שיש לו מצוות גדולות ושלמות, שאין צדיקים גמורים יכולים לעמוד במקום הזה. ועוד פירוש אחר, שאדם קשה לו לחזור

⁵ והיום יש נוהגים שגם הקהל עומדים בתקיעות הראשונות שנקראות תקיעות מיושב. אבל אין חיוב בדבר (בית נאמן גליון 30 אות ה. וע"ע באו"ת כסלו תשנ"ג סי' ל"ג אות א'). ומי שמתפלל במקום שעומדים בתקיעות דמיושב והוא נוהג לשבת, לא ישנה ממנהג המקום, ולא ישב במקום שעומדים (שו"ת מקור נאמן ח"א סי' תקל"א. וע"ע בח"ב סי' תקט"ז. וע"ע באו"ת כסלו תשנ"ג סי' לג אות א').

בתשובה, כי הוא שומע את הרב שמדבר על בזבוז הזמן בכדורגל ובים וכדומה, ומשכנע לבוא לבית הכנסת להתפלל ולהתענג על ה' ועל תורתו, ואומר לעצמו: בחייך הרב, מתי היית ביים? אולי ראית אותו מרחוק... תבוא ותראה איך אנחנו נהנים ו"מכייפים" שם, ואילו אתם רק יושבים ולומדים כל היום. והצדיק לא יכול לשכנע אותו על זה. אבל בעל תשובה אומר לאנשים: חב"ה, אם אתם רוצים ליהנות בעולם הזה באמת, בואו לבית הכנסת לתפלה ולשיעור תורה. אני הייתי בכל השטויות האלה, ואני יודע ומכיר את כל ההבלים האלה, ואומר לכם שההנאה האמיתית היא בבית הכנסת ובבית המדרש. ועוד, שצדיק גמור לא יכול להיכנס למועדון וכדומה ולדבר שם, ואילו בעל תשובה יכול להיכנס למקומות האלה ולחזק אותם, ואם כן במקום שהוא יכול לעמוד ולהיכנס צדיקים גמורים לא יכולים לעמוד שם, והוא יכול להחזיר בתשובה יותר מאשר אדם אחר צדיק גדול. וזה מה שכתוב "כי תצא למלחמה על אויביך" (דברים כ"א י') - אם נלחמת עם יצר הרע, ונתנו ה' אלקיך בידך" - שחזרת בתשובה, אבל עדיין זה לא מספיק. "ושבית שביו" - צריך לקחת חזרה את האנשים שהיצר החטיא אותם, ולהשיב אותם ולתקן מה שעשה, וזו תשובת המשקל.

שברים ותרועה בנשימה אחת או בשתי נשימות

י. התקיעות בתפלת מוסף הם התקיעות המרכזיות ביום ראש השנה. ולכן אדם שתוקע "תשר"ת", אמרנו שזה משום הספק אולי התרועה של התורה זה שברים ותרועה ביחד, ואם כן אולי צריך לעשות אותם בנשימה אחת ולא בשתי נשימות. והפוסקים נחלקו בזה, יש אומרים כיון שעושים תשר"ת בגלל הספק ששברים ותרועה ביחד זה התרועה של התורה, ממילא אי אפשר להפסיק באמצע ביניהם, כמו שאי אפשר להפסיק באמצע התקיעה כמובן, ולכן צריך לעשות את שניהם בנשימה אחת ולא בשתי נשימות. ויש אומרים שצריך לעשות שברים לבד ותרועה לבד, וכל אחד בנשימה אחת, שהרי אדם לא גונח ומיילל באותה נשימה, וא"כ צריך לעשות אותם בשתי נשימות. ואין הכרעה כמי ההלכה בזה.

לכן מרן (סימן תק"ז ס"ד) כותב לעשות את שתי השיטות, דהיינו שבתקיעות דמיושב עושים שברים ותרועה בנשימה אחת, אמנם לא בבת אחת אלא מפסיקים מעט כל שהוא, אבל בלי לנשום באמצע. ובתקיעות דמעומד של מוסף, עושים אותם בשתי נשימות, אבל בלי להפסיק ביניהם הרבה זמן, אלא עושה נשימה קצרה בלבד ביניהם, באופן שהשומע לא מבחין אם נשם או לא, רק שהתוקע צריך לעשות את זה. נמצא שלפי שתי הדעות צריך לעשות הפסקה כל שהיא, אלא שאחד אומר עצירה קטנה והשני אומר נשימה ביניהם.

וזה הלשון של מרן (שם): "שלשה שברים צריך לעשותם בנשימה אחת, אבל שלשה שברים ותרועה דתשר"ת, יש אומרים שאינו צריך לעשותם בנשימה אחת, והוא שלא ישהה בהפסקה יותר מכדי נשימה. ויש אומרים שצריך לעשותם בנשימה אחת. וירא שמים יצא ידי כולם, ובתקיעות דמיושב יעשה בנשימה אחת, ובתקיעות דמעומד יעשה בשתי נשימות".

ובאמת שהדעה העיקרית להלכה זה לעשות שתי נשימות, ואף שלמעשה אנחנו עושים את שתי השיטות, וכמו שפסק מרן. אבל נפקא מינה לאדם שבא לתקוע לחולה רק שלושים קולות בלבד, שצריך לעשות בשלוש תשר"ת בשתי נשימות, כי כך העיקר להלכה. ולכן לא עושים הפוך, שבתקיעות דמיושב בשתי נשימות ובתקיעות דמעומד בנשימה אחת, כי עיקר התקיעות של תקנת חז"ל שיוצאים בהם ידי חובה הם של מוסף, ואפילו שמעיקר הדין יצא בתקיעות הקודמות דמיושב, בכל זאת אלו הם החשובות ביותר (עי' בשו"ת הרדב"ז ח"ד סי' כה. וע"ע בחזו"ע ימים נוראים עמ' קכ"ד), ולכן עושים בשתי נשימות דוקא בהם. (וע"ע בבית נאמן גליון 32 אות ב, ג).

מי שלא הגיע בתפלת לחש למקום התקיעות

יא. פעם היה מנהג שלא תוקעים בכלל בתפלת לחש, כי זה מבלבל את המתפללים שלא כולם הגיעו למקום של התקיעה, אבל היום ב"ה המנהג התפשט שתוקעים גם

בתפלת לחש. וזו הדרך הנכונה להלכה. אבל אדם שנמצא בתפלה ועוד לא גמר מלכויות, והחזן גמר והתחיל לתקוע, צריך לעצור במקום שנמצא, לשמוע את הקולות, ואחר כך להמשיך מהמקום שנמצא שם. וכך יעשה גם בזכרונות ושופרות.

עשרה קולות נוספים אחרי מוסף

יא. עד כאן יצא לנו שלושים תקיעות מיושב, שלושים תקיעות בתפלת לחש, ושלושים קולות בתפלת החזרה. ולפי זה הם תשעים קולות בלבד. אבל התוספות במסכת ראש השנה (דף ל"ג ע"ב ד"ה שיעור) כתבו שיש ענין לתקוע מאה קולות בראש השנה, כי כתוב על אם סיסרא שהיא פעתה מאה יבבות. מי ספר את היבבות שלה? אלא הרשעים של פעם היו רשעים גמורים, שידעו הרבה סודות וכוונות ועניינים, וכמו שכתוב "ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם" (בראשית כ"ה ו'), ורש"י כותב שנתן להם שם של טומאה. למשל עשו שהביא אתו ארבע מאות איש, אומרים רבותינו שעשה את זה כנגד ארבע מאות מחנות מלאכים של טומאה. ובלק שכתוב בו "את שבעת המזבחות ערכתי ואעל פר ואיל במזבח" (במדבר כ"ג ד'), היו לו חשבונות לכל זה, שכנגד כל המזבחות שאבותיהם ערכו אני עורך כנגד כולם, וכמו שכותב רש"י שם. וגם אם סיסרא עשתה מאה יבבות כנגד מאה כחות של טומאה, והיא רצתה לעורר את הקטרוגים האלה, לכן אנחנו תוקעים מאה קולות בשופר, כדי לבטל אותם ולעורר מאה קולות של רחמים. ויש אומרים שהסיבה לזה, כי אם סיסרא הרשעית הזאת מסכנה בכתה על הבן שלה, וכדי שלא יבוא קטרוג על ישראל מהדמעות האלה, לכן אנחנו תוקעים מאה קולות לכפר על ישראל. אבל אדרבה באותה השעה היתה שמחה בשמים, "באבוד רשעים רנה" (משלי י"א י'), "כן יאבדו כל אויביך ה'" (שופטים ה' ל"א), ובוודאי באבוד רשע כזה כמו סיסרא שהיה מחרף ומגדף מערכות אלקים, ולא שייך קטרוג בדבר הזה. והקב"ה הפיל אותו דוקא ביד אשה, כדי שיתבזה

ויחרף. ולכן זה לא הטעם האמיתי, אלא כמו שאמרנו. ודוגמא לזה, האר"י ז"ל אומר שבבדיקת חמץ צריך לשים עשרה פתיתים של חמץ בבית, "כנגד י' כתרין דמסאבותא", כלומר עשרה כתרים של הסטרא אחרא, וכנגד זה יש בקדושה עשר ספירות, "גם את זה לעומת זה עשה האלקים" (קהלת ז' י"ד). לכן בקדיש לפני "תענו ותעתרו ברחמים מן השמים", תוקעים שם עוד עשרה קולות, להשלים למאה קולות (וע"ע בשו"ת חקרי הלכה חיו"ד סי' נה אות ז').

לא לדבר עד סוף מאה הקולות

יב. לכתחילה יש להיזהר שלא לדבר עד שאדם יגמור לשמוע את כל המאה קולות, כי לכתחילה עדיף שהברכה תחול על כל הקולות כולם. אמנם מעיקר הדין אדם כבר יצא ידי חובה אחרי שלושים קולות, בכל זאת צריך להחמיר בזה. ומצאנו דבר דומה בהלכות פסח, שמרן בשלחן ערוך (סימן תעה ס"א) כותב שבליל הסדר עושים כורך ואומרים "זכר למקדש" כהלל הזקן שהיה כורכן ואוכלן בבת אחת לקיים מה שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו. למה אומרים זכר למקדש? והרי צריך לומר "זכר להלל הזקן" בלבד. אלא הלל הזקן אם היה בדורנו לא היה אומר לאכול את המצה והמרור ביחד, שהרי כתוב בפסוק "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו" (שמות י"ב ח'), ודוקא בבית המקדש לדעתו צריך לאכול שלוש כזיתות הבשר עם המצות ומרורים ביחד, ולא כחכמים שצריך לאכול כל דבר לבד. אבל בדור שלנו שאין בית המקדש, הרי אכילת מצה זו מצוה מדאורייתא ואילו אכילת מרור זו מצוה מדרבנן, ואם כן הלל מודה שצריך לאכול מצה לבד ומרור לבד, כי אם לא כן המרור שהוא דרבנן יבטל את המצה שהיא דאורייתא. ולכן באכילת הכורך, אומרים "זכר למקדש כהלל הזקן", ולא זכר להלל הזקן, כי הוא לא יאמר כך בדורנו. והנה מרן בשלחן ערוך (שם) כותב שאחרי שאדם בירך על אכילת מצה ועל אכילת מרור, לא ידבר עד שיאכל את הכורך, כדי שהברכה שבירך תחול גם על הכורך. אבל לכאורה לא צריך שהברכה תחול על זה, שהרי

כורך זה מנהג בעלמא, ואפילו לדעת הלל לא שייך בדורנו, וכל שכן שהלכה כחכמים. אלא רואים מכאן שגם במנהג זכר בעלמא ראוי שהברכה תחול על זה (עד כדי כך שבביאור הלכה שם מעיר איך אומרים "זכר למקדש", הרי זה הפסק. והוא מצדד שאולי מרן לא התכוין בדוקא שיאמרו את הנוסח "זכר למקדש". ועי' בשו"ת חזו"ע סי' מא). והוא הדין כאן, אף שמעיקר הדין אדם יוצא ידי חובה בתקיעות של מיושב, ראוי שהברכה תחול על התקיעות של מוסף. ולכן מרן כותב שלא לדבר עד סוף התקיעות כולם.

תרועה גדולה שאחרי התפלה

יג. מרן (סימן תקצ"ו) כותב שלאחר התפלה מריעים תרועה גדולה בלא תקיעה. ויש כאלה שנוהגים לעשות תקיעה בלא תרועה, אבל מנהגנו כמו שכתב מרן. ומה הסיבה לזה? כותב כף החיים (אות א'): כתב הטור בשם רב עמרם, וכתב הטעם כדי לערבב את השטן, ופירש הט"ז שלא יקטרג עליהם אחר התפלה שהולכים ואוכלים ושותים, לומר שאינם יראים מאימת יום הדין. ולכן גם אחרי התפלה לא ממהרים לאכול, אלא עושים עוד תרועה. וממשיך כף החיים: ועוד יש לומר כדי לדחות את החיצוניים שלא ינקו מן השפע הנמשך על ידי התפלות ביום הנורא הזה. ומכאן הגיעו לחשבון מאה ואחת קולות.

מה הקשר בין הנעלבים ואינם עולבים לסיסרא?

יד. דרך אגב, אחרי שאם סיסרא אמרה את דברי הבלע שלה, "רחם רחמתיים לראש גבר שלל צבעים לסיסרא" (שופטים ה' ל'), כי הראש הטמא שלה נמצא במקומות האלה. כתוב שם "כן יאבדו כל אויביך ה' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו" (שם פסוק ל"א), מה זה ואוהביו? מבארים חז"ל במסכת גיטין (דף ל"ו ע"ב): הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים, עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. מה הקשר בין סיסרא לנעלבים ואינם עולבים? אלא כתוב על סיסרא שהיה גבור חיל לא רגיל, וכשמגיע לעיר היה צועק ומפיל את כל

הפוך מסיסרא, דהיינו שמצליחים לשלוט ברוחם וביצר שלהם, "טוב ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד לעיר" (משלי ט"ז ל"ב), אלו הנעלבים ואינם עולבים, הרי הם "כצאת השמש בגבורתו". וזה הפוך מסיסרא. בורא עולם יזכה אותנו שיתקיים בנו במהרה "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו", אמן.

ברוך ה' לעולם, אמן ואמן.

השומרים שם בשאגה שלו. ואומרים רבותינו שכאשר סיסרא היה רואה מולו אריה, שואג בקולו, והאריה היה נבהל ונופל אחורה, כי היה לו קול אימתני מאד. והנה אשה הפילה אותו בשניה אחת וניצחה אותו. נמצא שסיסרא היה גבור גדול על אנשים ואריות ודברים אחרים, ואילו על עצמו לא היה לו כח לגבור בכלל. ולכן אומרים חז"ל: "כן יאבדו כל אויביך ה'" זה סיסרא, ואילו "ואוהביו" - אלה שעושים

כוס תנחומים

לידידנו הדגול מקים עולה של תורה הגאון הגדול המובהק הרב **דוד קרעי שליט"א**

ולחנתו ידיד נפשי אהובי וחביבי החכם השלם המדקדק הרב הגאון רבי **אלעד עשוש שליט"א**

על פטירת הנכד והבן היקר הילד הטהור שלא טעם טעם חטא, **ישראל מאיר עשוש**, ביום שלישי כ"ג תשפ"א [יום לפני יומא דהילולא דמרנא ורבנא בעל החפץ חיים ומשנה ברורה, רבי **ישראל מאיר** הכהן מראדין, כ"ד אלול], והלב ממאן להתנחם מהטרגדיה הנוראה. יהי רצון שלא ישמע עוד שוד ושבר בגבולנו, ומן השמים ינוחמו ולא יוסיפו לדאבה עוד, ויזכו להמשיך להרביץ תורה ולהגדיל תורה ולהאדירה, מתוך שובע שמחות וכל טוב. אמן.

מאחל אוהבכם ומוקירכם, ע"ה מצליח חי מאזוז ס"ט

מידי יום ראשון בשעה 12 בצהריים מוסר הרב שליט"א שיעור בהלכה בערוץ "קול ברמה"

מידי יום מוסר הרב שליט"א שיעור בגמרא בדף היומי, השיעור מופץ בתפוצה רחבה מאד, ומאזינים וצופים בו רבבות יהודים בכל רחבי תבל. ניתן להקדיש את זכות השיעורים להצלחה ולישועה, לעילוי נשמת, לרפואה וכדומה. ניתן גם לערוך פדיון נפש. צרו קשר בפל' 052-7108693 או בדוא"ל המערכת.

הרב שליט"א מוסר שיעורים בהלכה בקביעות בעיר ראשון לציון בימים ראשון שני ושלישי, בבתי הכנסת "באר מים חיים", ו"מורשת כהנים". מומלץ להצטרף.

העלון יוצא לאור בחסות א. משכנתאות – יעוץ המשכנתא הטוב ביותר בארץ, לפרטים: 054-8444095

עורך ראשי: הרב שלמה נחום.

ניתן להצטרף לאלפים המקבלים את העלון במייל, וכן ליצור קשר בדוא"ל - A025606532@gmail.com

ניתן להאזין לשיעור זה ולשאר שיעורי מורנו הרב שליט"א בקו "תורת חיים" 02-5606532

וכן במערכת "קול הלשון"